

VOORPUBLICATIE

IMPACT

De roman 'Impact' voert een psychologiehoogleraar ten tonele die om allerlei redenen uit de gratie is gevallen. Nog eenmaal wil hij iets doen dat impact heeft, het toverwoordje waar het in de wetenschap tegenwoordig om draait. Maar hij begaat een gruwelijke misstap waarvoor hij in een tbs-kliniek belandt. Daar schrijft hij, als een soort van experimentele behandeling, zijn psychobiografie.

Door Vittorio Busato

Tijdens het werken aan mijn dissertatie had ik de gewoonte ontwikkeld geregeld korte sabbaticals te nemen. Zulke perioden gebruikte ik om in relatieve rust een artikel af te ronden, achterstallig leswerk te doen, een collegereeks voor te bereiden. De laatste jaren heb ik zo'n sabbatical ook een paar maal in Thailand gehouden, maar de gewoonte begon in Italië.

Altijd ging ik naar de streek waar mijn grootouders, die ik nooit heb

gekend, waren opgegroeid. De voorname reden was dat ik me er aangenaam melancholisch voelde. Afhankelijk van op dat moment de goedkoopste vlucht vloog ik op Milaan, Treviso of Venetië. Op het vliegveld huurde ik traditiegetrouw een Alfa Romeo. Meestal logeerde ik in een goed hotel in het pittoreske Thiene. De ochtenden werkte ik, 's middags reed ik naar het in de buurt gelegen bergdorp van mijn nonna, Barcaroli, of naar Martini, de geboorteplek van mijn nonno. Soms ook ging ik naar

Arsiero, het stadje waar mijn grootouders waren getrouwd en waar nog altijd verre familie van me woont.

Het onbewoonde Barcaroli had een meditatieve uitwerking op me. Water dronk ik er uit de bron, fruit kon je er overal plukken. Veel meer dan mijmeren en in de omliggende bergen wandelen deed ik er niet. Dan dacht ik aan verhalen die mijn vader me had verteld, bijvoorbeeld over zijn oudoom Giuseppe die in de Eerste Wereldoorlog bij de luchtmacht had gediend. Na een ongeluk was hij tot niet veel meer in staat. Om de kost te verdienen luidde hij met de kerkklok in Martini het Onze Vader. Dat was in de hele vallei te horen. Dan ging Giuseppe de dorpjes langs en de mensen gaven hem wat geld of iets te eten.

De avonden liet ik me gastronomisch verwennen. Je kunt bijna niet slecht eten in Italië, alleen van ontbijten hebben Italianen geen verstand.

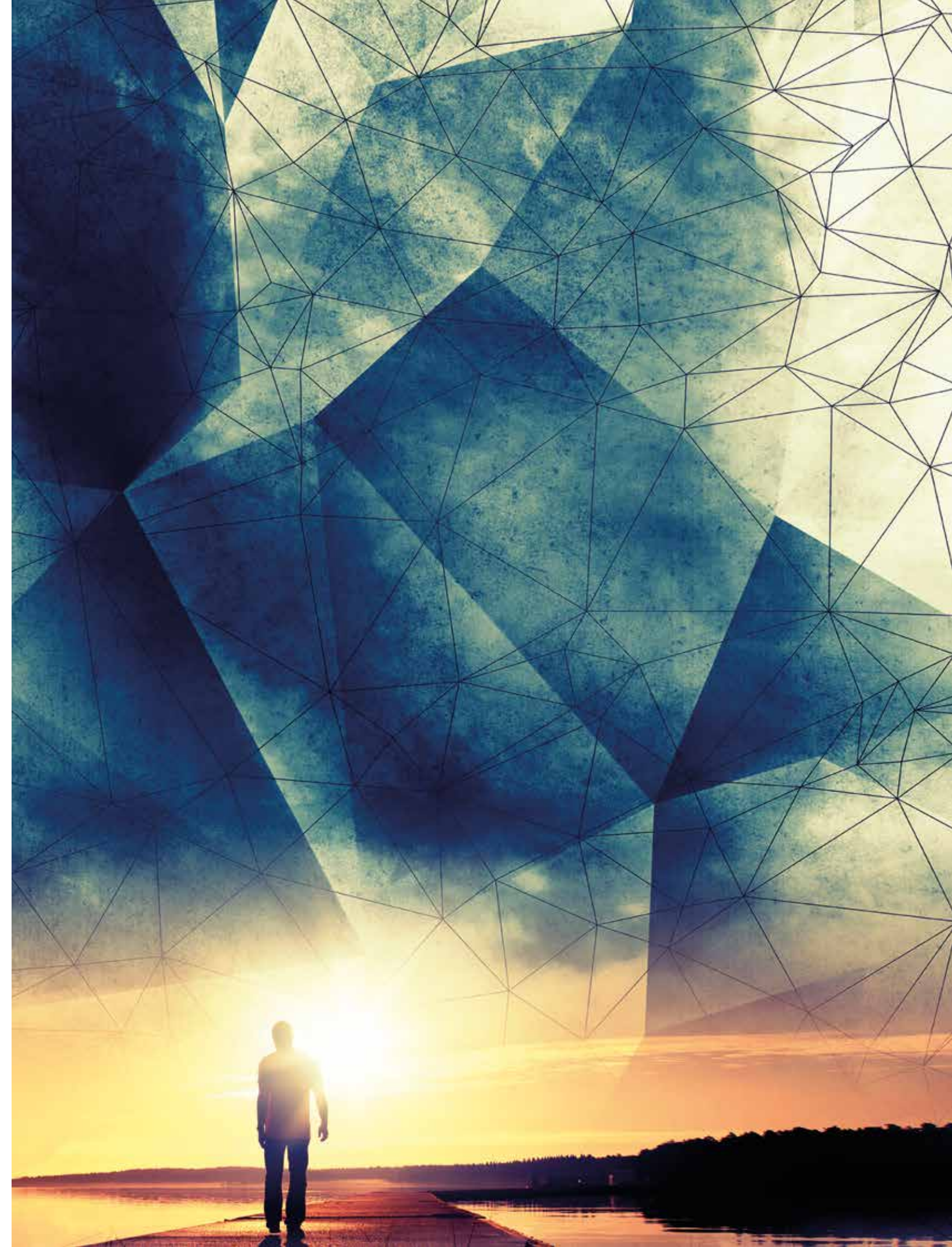
Na zo'n sabbatical kon ik er weer even tegen.

Het motregende, die zondagvoormiddag in Thiene. De kerkgangers liepen naar buiten, de mis was net afgelopen. Voor mij reden naar binnen te gaan; de rust die het katholieke geloof mij nooit heeft gegeven, ervaar ik wel

OVER HET BOEK

Balzerin Carabolante, ooit een veelbelovend tennisser, is al jong hoogleraar psychologie. Als een liefde onbereikbaar blijkt en zijn netwerktheorie over de zin van het leven door collega's en media wordt verguisd, verliest hij zijn geloof in de liefde en de wetenschap. Zijn verval zet verbazingwekkend snel in, voor hem een extra aanwijzing dat hij de verpersoonlijking van zijn eigen theorie begint te worden, een *lone wolf*. Nog eenmaal neemt hij zich voor iets te doen dat impact heeft. Hij begaat evenwel een gruwelijke misstap waarvoor hij in een tbs-kliniek belandt. Bij wijze van experimentele behandeling krijgt hij toestemming zijn psychobiografie op te tekenen.

'Ik heb gefaald, ik heb geen enkele fiducia meer dat ik mijn plaats in de maatschappij herover. Mijn ambitie, mijn inzet is longstay. In ruil daarvoor zet ik voor jullie en de rechter mijn verhaal, mijn psychobiografie op schrift.'

kort op momenten dat ik alleen in een kerk ben.

Bij binnenkomst doopte ik mijn vingertoppen in de schaal met wijwater en sloeg een kruis op mijn gezicht – dat doe ik in elke kerk, uit bijgeloof. Ik snoof de aangename wierooklucht op. Op het altaar doofden misdie-naars kaarsen. Schuin voor de kansel stond een verlicht Mariabeeld. Hoog boven het altaar hing een kruis, de schaduw daarvan tekende zich in abstracte vorm af in de nok van de kerk.

Voordat ik plaatsnam op een bankje, maakte ik nauwelijks waarneembaar een kniebuiging. Ook dat móet ik doen; als kind al had ik in een kerk sterk het gevoel dat God alleen oog voor mij heeft, dat Hij alles ziet wat ik doe en, belangrijker, wat ik denk en voel, dat ik niets voor Hem kan verbergen. Is dat de werking van het superego? Is het omdat ik als kind ben gedoopt? Komt het doordat ik als dertienjarige voor het laatst in een kerk heb gebeden?

Dat is trouwens wel een grappig verhaal. Die bewuste zondag moest ik 's middags een tennisfinale spelen. Op mijn knietjes had ik 's ochtends God eerst gevraagd alle arme kinderen in de wereld te eten te geven, daarna of ik die finale mocht winnen. Toen ik mijn ogen opende, zag ik verderop mijn tegenstander geknield vast hetzelfde verzoeken over die finale. Waarin verschilt God eigenlijk van Sinterklaas, vroeg ik me af? Dat Sinterklaas een grove educatieve leugen bleek, is voor mij als kleuter op het traumatische af geweest. Wat bewonderde ik die man, wat hield ik van die prins op het witte paard! Volgens mijn moeder

dat God bestaat in plaats van hem te vereren met die belachelijke kannibalistische rituelen zoals de hostie als zijn lichaam en een slok wijn als zijn bloed. Sinds die zondag geloof ik niet meer, hoewel ik die finale won.

ER GING RUST UIT VAN DIE STEM, VEEL RUST

Op mijn gemak keek ik de kerk rond, ging op een ander bankje zitten en sloot even mijn ogen. Toen ik ze weer opende, was de verlichting van het

bekijken, maar het kaarslicht en het schaarse door de glas-in-loodramen binnenkomende licht waren onvoldoende om ze goed te bestuderen.

De inscripties op de biechthokjes kon ik beter lezen. Het waren mooie, sobere hokjes, gemaakt van donker notenhout, mogelijk dezelfde houtsoort als waarvan het huwelijksbed van nonna en nonno was gemaakt en dat nog altijd in het huisje in Martini stond. Biechten is toch een fraai ritueel, dacht ik, esthetischer nog dan de divan bij de psychoanalyticus. Gelovigen die biechten, moeten allicht de indruk hebben dat ze hun geheimen niet alleen aan de priester maar tevens rechtstreeks aan God toevertrouwen.

Na enkele inscripties te hebben vertaald, realiseerde ik me dat ik nog nooit een biechthokje van binnen had gezien. Boven het hokje dat ik wilde betreden stond *Ho peccato, signore, abbi pieta di me. (Ik heb gezondigd, Heer, ontferm u over mij.)* Tevergeefs probeerde ik de deur van de priesteringang te openen. Ik trok het gordijn aan de andere zijde

open, knielde voor het rooster en probeerde er doorheen te kijken. Het was donker binnen, het hout kraakte zacht. Ik sloot mijn ogen en vroeg me af hoeveel mensen hier hun diepste zonden zouden hebben bekend. Hoeveel bekentenissen waren hier geopenbaard die het daglicht niet konden verdragen? Hoeveel mensen hadden dit biechthokje opgelucht verlaten, in de oprechte overtuiging Gods zegen en vergiffenis te hebben gekregen?

Ik opende mijn ogen weer en schrok. Het was niet duidelijk, maar aan de andere kant ontwaarde ik iemand in zwart gewaad en met een grijze baard. Voor zover ik wist, was het ritueel van de biecht allang verleden tijd.

‘Parla, figlio mio, parla, dimmi cosa ti preme e vedro cosa posso fare per te,’ (*Praat mijn zoon, praat, zeg wat je op je hart hebt, en ik zal zien wat ik voor je kan betekenen.*) zei een stem.

Er ging rust uit van die stem, veel rust. Mijn schrik maakte snel plaats voor nieuwsgierigheid. Lang dacht ik niet na.

‘Ik weet niet goed meer waarmee ik bezig ben. Ik geloof niet meer in wat ik gedaan heb en in wat ik doe. Wat is de psychologie eigenlijk? Wat levert ze de mensheid op? Heeft de psychologie wel zin?’

Ik aarzelde even. Wat heeft dit voor zin, vroeg ik me af, die man verstaat mij helemaal niet.

‘Anche se non comprendo la tua lingua e percio non so cosa dici, parla se proprio ti pare.’ (*Ook al versta ik je taal niet en weet ik niet wat je zegt, spreek als het je goed dunkt.*)

Las deze dienaar van God soms gedachten? Maar hij had gelijk: wat had ik te verzwijgen? Het leek alsof iets me dwong, alsof ik werd gehypnotiseerd.

‘Ja, eh... u kent mij niet en ik u niet. We spreken elkaars taal niet. Het is voor het eerst dat ik een biechthokje binnenloop, louter uit nieuwsgierigheid overigens. Maar goed, laat ik praten.’

Ik kuchte nog even en schraapte mijn keel.

‘Ik benijd u. U gelooft in God. Ik kan dat niet, tenminste, ik meen dat door mijn wetenschappelijke achtergrond niet te kunnen. Zo’n vijftien

jaar ben ik nu psycholoog. Op mijn drieëntwintigste afgestudeerd, een paar jaartjes lesgegeven, op mijn achtentwintigste summa cum laude gepromoveerd, weer een paar jaar later tot hoogleraar benoemd, als een van de jongste in Nederland. Een veelbelovend carrièreverloop heet dat. Maar

Las deze dienaar van God soms gedachten? Maar hij had gelijk: wat had ik te verzwijgen? Het leek alsof iets me dwong

zoals ik al zei, ik weet niet goed meer waarmee ik bezig ben. Voor mezelf kan ik nog steeds niet duidelijk aangeven wat de psychologie precies is. En een nog moeilijker te beantwoorden vraag: wat heeft de psychologie de mensheid opgeleverd? Wat kán men met psychologische kennis? De wetenschappelijke psychologie hangt als loszand aan elkaar, als u het mij vraagt. Een Amerikaanse collega vergeleek de psychologie jaren terug met een exploderende confettifabriek. Allemaal losstaande feitjes die niet worden gecombineerd tot theorieën en dus niet meer zijn te overzien. Weet u hoeveel psychologisch-wetenschappelijke artikelen er per jaar verschijnen? Ettelijke duizenden! Welke oprecht nieuwsgierige psycholoog overziet die hoeveelheid? Een nog veel groter aantal komt trouwens niet eens voor publicatie in aanmerking; de uitkomsten zouden te weinig significant zijn. Een gotspe, want het gaat er natuurlijk allereerst om hoe een onderzoek is opgezet.’

HALLUCINEERDE IK? WAS DIT EEN WAAN?

Ik zuchtte diep en keek naar beneden.

‘Een collega zei me eens dat het lijkt of psychologen steeds meer weten van steeds minder. Een andere collega, van wie ik als student nog les heb gehad, verzuchtte ooit dat er binnen de psychologie sprake is van massaal geheugenverlies. Misschien haal ik het uit zijn biografie die ik bij me heb, want waar hij zijn motivatie vandaan haalde om als één van de weinigen aan theorievorming te blijven doen, is me een raad-

sel. Daar zie ik alleen heil in als voor de komende tien jaar een publicatiestop wordt afgekondigd. Niet één psycholoog zal op dit moment zelfs maar de stand van zaken binnen zijn of haar deelgebied kunnen schetsen.

Toen ik pas studeerde, leerde ik tijdens één van mijn eerste colleges we-

tenschapsfilosofie dat het niet belangrijk is wie er wat zei maar wat er werd gezegd. Welnu, ik weet inmiddels dat niets minder waar is. Het klinkt opschepperig, maar ik word gewaardeerd in de psychologenwereld. Als ik mijn naam verbind aan een artikel, is de kans op publicatie groter dan wanneer een van mijn promovendi dat op eigen naam tracht. Toch probeer ik zoveel mogelijk te vermijden als coauteur te worden opgevoerd van onderzoeken waaraan ik zo goed als niet heb meegewerkt. Ik ken echter genoeg collega's die schaamteloos eisen als coauteur te worden vermeld van artikelen waarop ze hooguit eens kritisch commentaar hebben gegeven.

Als je in de psychologische wetenschap eenmaal naam hebt gemaakt, komen er genoeg mensen op je af die willen samenwerken. Psychologen met groot wetenschappelijk aanzien kunnen het vervelende onderzoekswerk voor zich laten opknappen en tegen een riant salaris vanuit hun luie rookstoel de ontwikkelingen bijhouden die enkel hen interesseren. Het verleidelijke en tegelijk hypocriete is dat het systeem me min of meer dwingt mee te werken, dat ik zelf minder consequent begin te worden. Mijn werkgever rekent me immers af op mijn publicaties, en soms zit het wel eens tegen.

Iets anders betreft de manier van wetenschap bedrijven. Volgens Karl Popper, de meest invloedrijke wetenschapsfilosoof aller tijden, moet een theorie een zo groot mogelijke empirische inhoud hebben. Wetenschappers moeten met nieuwe, meer verfijnde

hypothese streven naar het falsifiëren van die theorie. Stelt u zich voor: u heeft eindelijk een theorie ontwikkeld, dan moet u dus uw eigen theorie weerleggen. Daar bent u niet happig op, u zoekt liever naar bevestiging, dat maakt uw theorie sterker. Tenminste, zo werkt dat bij mij. Uw collega's zijn

technologie van de psychologie, in mijn geval vooralsnog vergeefs.'

Plots viel ik stil, ik voelde sterk dat ik pas het topje van mijn ijsberg had opgebiecht. Ik keek door het rooster, op zoek naar de ogen van de priester. Vreemd, ik zag niemand. Had ik me die figuur ingebeeld? Hallucineerde

Ik keek door het rooster, op zoek naar de ogen van de priester. Vreemd, ik zag niemand. Had ik me die figuur ingebeeld?

daarentegen competitief genoeg om uw theorie onderuit te halen. Dat streven naar weerlegging is volgens mij de oorzaak dat psychologen zoveel onafhankelijke feitjes publiceren. Bovendien zijn de meeste van die feitjes, van die minieme theoretische bijdragen, gebaseerd op onderzoek met studenten psychologie. Die zijn verplicht als proefpersoon te fungeren – u zou er eens een paar moeten vragen hoe serieus ze meewerken. Van zo'n selecte groep is het lastig wetmatigheden over gedrag af te leiden. Wij psychologen houden elkaar aan het werk, al generaties lang, en dat zal wel zo blijven ook.'

Ik pauzeerde even, alsof ik college gaf en mijn studenten gelegenheid bood mijn woorden te laten bezinken en aantekeningen te maken.

'Weet u, het lucht op met u te praten. Ik werk niet tegen mijn zin, maar ik geloof niet meer in wat ik doe. Waarom heb ik, ondanks alle waardering, gevoelens van minderwaardigheid? Wat is mijn verdienste geweest als ik zelf zo twijfel? Waarom lukt het me niet meer het wetenschappelijke spel gewoon maar mee te spelen? Waarom werkt dat zo sterk door in mijn leven, waarom maakt dat me zo ongelukkig? Niet lang voor mijn promotie besloot ik om onder andere met dit soort vragen in therapie te gaan. Geen enkele therapie heeft me geholpen, ook niet geschaad trouwens. Maar ik wil trots kunnen zijn als ik van een therapiezitting kom, het gevoel hebben dat de psychologie iets waardevols te bieden heeft. Ik wil therapie te graag zien als geavanceerde

ik? Was dit een waan? Als er werkelijk iemand tegenover me had gezeten, had ik toch voetstappen moeten horen, een deur moeten horen kraken bij het weggaan? Wat gebeurde er? Your mind can play dirty tricks with you.

Mijn ledematen voelden verstijfd aan. In de kerk zag en hoorde ik niemand. Boven de ingang van de priester stond de naam Don Giorgio en de spreuk *Come noili rimettiamo ai nostri debitori. (Zoals wij ook aan anderen hun schuld vergeven.)* Terwijl ik naar buiten liep, vroeg ik me af in hoeverre ik daar zelf toe in staat was. Het regende niet meer, ik knipperde snel met mijn ogen om aan het licht te wennen. Op de kerkklok zag ik dat het lunchtijd was. Dat kwam mooi uit, ik had enorme trek. **P&B**

DE AUTEUR

VITTORIO BUSATO (1965) is psycholoog en publicist. Hij is onder meer columnist van *Psyche en Brein*. *Impact* is zijn romandebuut.

MEER OVER DIT ONDERWERP

Impact. Vittorio Busato.
Uitgeverij de Brouwerij |
Brainbooks, 296 pag. € 19,95.
ISBN: 978 90 78905 80 6

Surf naar www.eoswetenschap.eu
en maak kans op een exemplaar!

COLOFON

Psyche&Brein is de Nederlandstalige editie van *Gehirn&Geist* en wordt gepubliceerd in samenwerking met *EOS-magazine* en *Scientific American MIND*.

Hoofdredacteur en verantwoordelijke uitgever
Leen Lampo

Algemeen hoofdredacteur
Raf Scheers

Vormgeving
Astrid Vandeputte

Nederlandstalige auteurs en medewerkers
Vittorio Busato, Lien Geeroms, Marjolijn Gijssels,
Manu Sinjan, Inge Taucher, Quinten van Geest,
Griet Vandermassen, Jan Veenstra

Coördinatie nieuwsbrief
Liesbeth Gijssels

Directie
Kristine Ooms (Algemeen directeur, KD bvba)
Koen De Buck (Commercieel directeur, KD bvba)

Marketing
Violette Peters (violette.peters@cascade.be)
Anne Hallez

Abonnementen
Jaarabonnement: 37 euro (6 nummers)
binnen België of Nederland
BELGIË: 025 88 76 73
e-mail: psychebrein@abonnementenland.be
(voor al uw vragen over abonnementen,
bezorging, verlenging, betaling, enz.)
NEDERLAND: 0900 226 52 63
e-mail: psychebrein@abonnementenland.nl
(voor al uw vragen over abonnementen,
bezorging, verlenging, betaling, enz.)

Nummers bestellen
www.eoswetenschap.eu
Uitgeverij Cascade
Duboisstraat 50, 2060 Antwerpen
+32 (0)3 680 25 67, fax +32 (0)3 680 25 64

Redactieadres:
Duboisstraat 50, 2060 Antwerpen
Telefoon: +32(0)3/680 24 95
e-mail: redactie@psyche-en-brein.eu

Advertenties
FAST AD - Rubrieksadvertenties
Els Verresen
www.fastad.be
IP Press
Telefoon: +32(0)2/337 63 05
e-mail: ksteene@ipb.be

© Uitgeverij Cascade
Distributie België
Betapress NV, Parklaan 22 bus 11, 2300 Turnhout
Distributie Nederland
Betapress BV, Gilze, tel. +31 (0)161 45 78 00

Audax Uitgevers
Uitgeverij Cascade NV is onderdeel van Audax B.V.

© Spektrum der Wissenschaft Verlagsgesellschaft mBH
Postbus 104840, 69038 Heidelberg, Duitsland

Chefredacteur
Dr. Carsten Könneker
Redaktionsleiterin
Christiane Gelitz
Geschäftsleitung
Markus Bossle, Thomas Bleck

© Scientific American Inc.
415 Madison Av. New York, NY 10017
Editor in chief
Murielle DiChristina
Vice President
Michael Florek
President
Steven Inchcoombe

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden gereproduceerd met het even welk mechanisch, fotografisch of elektronisch procédé, of worden opgeslagen in een database of worden gekopieerd voor publiek of privé-gebruik zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.